

11. Новосёлов Г.П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. – М.: Изд. НОРМА, 2001. – 208 с.

12. Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину [Текст]. – К.: Вид.КДУ, 1964. – 189 с.

13. Жеребкин В.Е. Логическая структура состава преступления (текст лекции) [Текст] / В.Е. Жеребкин. – Харьков: Харьковский юрид.инст., 1974. – 28 с.

УДК 343.412/340.5

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ, НЕДОТОРКАНИСТІ ОСОБИСТОСТІ В ТРЬОХ ДЕРЖАВАХ: США, ТУРКМЕНИСТАНІ, АЗЕРБАЙДЖАНІ

Слінько Д. С.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Акмірадова С. А.,

студентка 3 курсу
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: Стаття присвячена порівняльно-правовому аналізу законів про кримінальну відповідальність щодо злочинів проти особистості, в трьох державах: США, Туркменістані, Азербайджані. Розглядаються права людини на життя, здоров'я, недоторканість, які охороняються кримінальними кодексами зазначених держав і проявляються у нормах, що забороняють позбавляти людину життя, завдавати їй тілесних ушкоджень різного ступеня, як умисно, так і з необережності. На основі аналізу, пропонується запровадити у кримінальне законодавство України найбільш бездоганні рішення, які використовуються в кримінальному законодавстві аналізованих держав.

Ключові слова: вбивство, заподіяння смерті з необережності, смертоносна зброя, тілесні ушкодження, тяжкий напад, злочинне діяння, кримінальне покарання, загальнонебезпечний спосіб.

Анотация: Статья посвящена сравнительно-правовому анализу законов об уголовной ответственности о преступлениях против личности, в трех государствах: США, Туркменистане, Азербайджане. Рассматриваются права человека на жизнь, здоровье, неприкосновенность, которые охраняются уголовными кодексами указанных государств и проявляются в нормах запрещающих лишать человека жизни, причинять ему телесные повреждения различной степени, как умышленно, так и по неосторожности. На основе анализа, предлагается внедрить в уголовное законодательство Украины наиболее безупречные решения, которые используются в уголовном законодательстве анализируемых стран.

Ключевые слова: убийство, причинение смерти по неосторожности, смертоносное оружие, телесные повреждения, тяжкое нападение, преступное деяние, уголовное наказание, общественноопасный способ.

Annotation: The article is devoted to a comparative legal analysis of the law on criminal responsibility for crimes against the person, in three countries: the U.S., Turkmenistan, and Azerbaijan. With the rights to life, health, privacy, are protected by the criminal codes of these countries and are manifested in the rules prohibits the deprivation of a person's life, causing bodily injuries of varying degrees, both deliberately and inadvertently. Based on the analysis, it is proposed to introduce the criminal legislation of Ukraine the most perfect solutions, which are used in the criminal law of the countries analyzed.

Key words: murder, causing death by negligence, deadly weapons, injury, serious assault, criminal offense, criminal punishment, dangerous method.

Сучасне кримінальне право, як і будь-яку іншу самостійну правову галузь, неможливо уявити без структурно відокремлених (систематизованих) норм у формі закону про кримінальну відповідальність або кодексу. Проведемо аналіз кримінальних кодексів трьох держав: США, Туркменістану та Азербайджану які охороняють права людини на життя, здоров'я, недоторканість особи, і проявляються у нормах, що забороняють позбавляти людину життя, завдавати їй тілесних ушкоджень різного ступеня, як умисно, так і з необережності.

Спочатку хотілося б звернути увагу на американське законодавство. Вбивство за цим законодавством передбачає неправомірне умисне або необережне позбавлення людини життя. Вказівка на неправомірність позбавлення життя при вбивстві в законодавстві США відрізняється від зарубіжного, в тому числі і українського законодавства [1]. Приблизний КК США задає теоретичні параметри для федерального законодавства і штатів у визначенні ознак вбивства та його видів. Безпосередньо в пар. 210.0 в якості потерпілого вказується «людська істота» як особа, яка народилася і живе. Однак за американським законодавством вбивством визнається не тільки позбавлення життя

народженої людини, але і дія, що призвела до умиртвіння плоду вагітної при терміні понад 24 тижнів (наприклад, пар. 125.00 КК Нью-Йорка). Слід зазначити, що в США, незважаючи на наявність відомих гострих соціальних контрастів, рівень вбивств не є рекордним ні в порівнянні з загальносвітовими показниками, ні в порівнянні з попереднім періодом. За останні 40 років коефіцієнт таких злочинів майже не змінився (5,5 вбивств на 100 тисяч населення). В історії держави п'ять вбивств припало на 1992 рік (10,2 вбивств) [2].

Для початку проаналізуємо просте вбивство з КК США.

Однією з особливостей англо-американського законодавства є розширення меж простого вбивства. До останнього законодавець відносить крім умисного вбивства, заподіяння смерті з необережності. У більшості кодексів штатів просте вбивство диференційовано на два види. Відповідно до федерального Зводу законів (пар. 1112 гол. 51) просте вбивство (manslaughter) – це неправомірне позбавлення життя людини без «злого наміру». До останнього віднесені умисне вбивство, вчинене при раптовій сварі або в стані сильного душевного хвилювання, а також ненавмисне заподіяння смерті, тобто при здійсненні протиправної дії, що не є фелоні, або при скоєнні незаконним чином або без належної уваги та обережності законної дії, яке може призвести до смерті [3]. У КК штату Нью-Йорк прості вбивства диференціюються на ступені. Умисне просте вбивство віднесено до першого ступеня (пар. 125.20). Сюди віднесені такі варіанти:

1) З наміром заподіяти тяжку тілесну шкоду іншій особі, суб'єкт заподіює смерть цієї або третьої особи.

2) З наміром заподіяти смерть іншій особі винний заподіює смерть цієї або третьої особи за обставин, що не утворюються склад тяжкого вбивства в силу дії афекту.

3) Винний вчиняє психологічний тиск на жінку, вагітність якої становить понад 24 тижнів, в результаті чого, аборт призводить до смертельного результату (за винятком так званого «виправданого аборт», передбаченого пар. 125.05).

Тепер проведемо аналіз тяжкого вбивства з КК США.

Згідно федеральному законодавству (пар. 1111) тяжким вбивством визнається протиправне позбавлення життя людини із заздалегідь обдуманим злим навмисним планом (malice aforethought). Тяжке вбивство диференціюється на два ступені. До вбивств першого ступеня віднесені заподіяння смерті шляхом отруєння, із засідки або інше умисне заздалегідь обдумане, злісне або навмисне вбивство, або вбивство, здійснене при вчиненні або спробі скоєння підпалу, зґвалтування, пограбування, або здійснене за задуманим планом незаконного і злісного позбавлення життя будь-якої іншої людини, крім вбитого. При цьому презюмується, як впливає з пар. 210.2 Примірного КК США, що навіть ненавмисне позбавлення життя людини в ході здійснення пограбування, зґвалтування, підпалу, викрадення людини або втечі з-під варти в будь-якому випадку є вираженням «крайньої байдужості до цінності людського життя» і має кваліфікуватися як тяжке вбивство першого ступеня [4]. Будь-яке інше тяжке вбивство вважається тяжким вбивством другого

ступеня. Вбивство і інші насильницькі зазіхання на члена Конгресу США та Президента передбачені спеціальними нормами (пар. 351, пар. 1751).

Розглянемо тілесні ушкодження з КК США.

Заподіяння шкоди здоров'ю людини в законодавстві США описується головним чином через термін «напад» (assault), хоча в Примірному КК США (пар. 210.0) визначаються як тілесне ушкодження в цілому (фізичний біль, хвороба або будь-яке погіршення фізичного стану), так і тяжке тілесне ушкодження (тілесне ушкодження, що створює значний ризик настання смерті або заподіює тяжку постійну, потворну або тривалу втрату або погіршення функцій якої-небудь частини тіла або якогось органу тіла). Напад, згідно пар. 211.1 Примірного КК, полягає в умисному або навіть недбалому заподіянні тілесного ушкодження іншій особі, а також у загрозі безпосереднім заподіянням тяжкого тілесного ушкодження. Відзначимо, що в українському кримінальному законодавстві термін «напад» має більш вузький зміст, як посягання явно більш інтенсивне, ніж просте заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості. У Примірному КК пропонується диференціація нападу на простий та тяжкий (пар. 211.1). Простий напад складається з замаху на заподіяння або заподіяння (умисному чи необережному) іншій особі тілесного ушкодження, а також у спробі шляхом погрози фізичною дією вселити потерпілому страх безпосереднього заподіяння йому тяжкого тілесного ушкодження. Тяжкий напад – це замах на заподіяння або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, а також використання при нападі «смертоносною зброєю». До останнього відноситься будь-яка вогнепальна чи інша зброя, пристосування, знаряддя, матеріал чи речовина, одухотворене або неживе, які за способом їх фактичного або передбачуваного застосування свідомо здатні заподіяти смерть або тяжке тілесне ушкодження (пар. 210.0).

Далі пропонується провести аналіз Кримінального кодексу Туркменістану (далі – ККТ).

Кримінальне законодавство Туркменістану ґрунтується на Конституції Туркменістану, загально визнаних принципах і нормах міжнародного права і складається з єдиного джерела, а саме ККТ. Серед особливостей ККТ – виділення в самостійні склади таких злочинів, як викрадення жінки з метою вступу у фактичні шлюбні відносини (ст.127 ККТ), добровільне мужолозтво (ч. 1 ст. 135 ККТ), заняття проституцією (ст. 138 ККТ), звідництво (ст. 141 ККТ), сутенерство (ст. 142 ККТ), багатоженство (ст.163 ККТ), посягання на Президента Туркменістану (ст. 176 ККТ), блокування транспортних комунікацій (ст. 278 ККТ) [5]. Вбивство виражається у прагненні відкрито протиставити свою поведінку громадському порядку, громадським інтересам, показати свою зневагу до оточуючих, продемонструвати цинізм, жорстокість, зухвалість, безчинство, показати грубу силу, помститися кому-небудь за явно незначну образу, справедливо зроблене зауваження про негідну поведінку в громадському місці і т.п. Нерідко такі злочини скоюються без приводу або з бажання використовувати незначний привід як привід для навмисного заподіяння шкоди здоров'ю [5, с. 232]. Часто такий злочин скоюється особою, яка перебуває

в нетверезому стані, без будь-якого видимого приводу. Наприклад, вирокми суду Байрамалійського етрапа Марійському велаяту був засуджений за ст. 107. ч. 2 п. «е» ККТ на вісім років позбавлення волі громадянин А., за те що він у нетверезому стані увіткнув кухонний ніж в черевну порожнину свого друга потерпілого громадянина В. без жодного приводу. На наступний день, коли допитували громадянина А., він відповів, що, навіть не пам'ятає, що вчора відбулося, не знає, чому так вчинив і до цього дуже добре ставився до потерпілого і ніяких неприязних відношень між ними не було. Як винно з прикладу, жодні інші мотиви, окрім прагнення вилити на кому-небудь свою п'яну злість, не керували громадянином А. Саме цей мотив, реалізація якого можливо лише шляхом грубого нехтування норм поведінки у суспільстві, тобто коли умисне заподіяння тяжкої або середньої тяжкості шкоди здоров'ю вчиняється 1) у сварці або бійці на ґрунті неприязних відносин; 2) з помсти; 3) з ревності; 4) на ґрунті майнової сварки; 5) через неправомірну або аморальну поведінку потерпілого; 6) через поступки осіб, які перебувають у безпорадному стані, діяння слід кваліфікувати не, як з хуліганських спонукань, а за ч. 1 ст. 107 ККТ або за ч. 1 ст. 108 ККТ як злочин без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин [6].

Проаналізуємо злочини проти права людини на життя, недоторканість особи з Кримінального кодексу Азербайджанської Республіки (далі – КК АР).

У чинному Кримінальному Кодексі АР (прийнятий 30 грудня 1999 р., набув чинності 1 вересня 2000 р.) виділяються три види вбивства:

1) просте умисне вбивство, тобто вбивство без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин (ст. 120.1 КК АР);

2) вбивство при обтяжуючих обставинах (ст. 120.2 КК АР);

3) вбивство при пом'якшуючих обставинах (ст. ст. 121-123, 135 КК АР).

Загальновизнано, що вбивство без кваліфікуючих ознак та привілейованих ознак вважається простим умисним вбивством. Це діяння, передбачене в ст. 120.1 КК АР, становить основний склад умисного вбивства [7]. У теорії і практиці до простих умисних вбивств зазвичай відносять вбивства з мотивів ревності, помсти, особистої неприязні, ненависті, заздрості, вбивства у сварці і бійці за винятком вбивств з хуліганських спонукань. У якості об'єкта умисного вбивства виступають суспільні відносини, що забезпечують безпеку життя громадян. Безпосереднім об'єктом цього злочину є людське життя. Умисне вбивство – неправомірне і умисне позбавлення життя іншої людини. Об'єктивна сторона умисного вбивства об'єднує в собі три елементи: 1) дія (бездіяльність), спрямована на позбавлення життя іншої людини; 2) настання смерті потерпілого – як обов'язковий результат злочину; 3) причинний зв'язок між дією (бездіяльністю) винного і настанням смерті потерпілого. Для кваліфікації вбивства за статтею 120.1 КК АР у діянні не повинні мати місце ні обтяжуючі обставини, передбачені в ст. 120.2 КК АР, ні пом'якшувальні обставини, передбачені в ст. ст. 121, 122, 123, 135 КК АР. Стаття 120.1 КК АР є «запасною» нормою і

застосовується у випадках, коли у вбивстві мають місце інші ознаки, які є ні пом'якшувальними, ні обтяжуючими обставинами [8]. Згідно з правилами конкуренції спеціальних норм, у випадках, коли у вбивстві мають місце і пом'якшувальні, і обтяжуючі обставини, діяння повинно бути кваліфіковано як вбивство при пом'якшуючих обставинах. Злочини, перелічені у ст. 120.2 КК АР, вважаються обтяжуючими обставинами вбивства. Їх також називають кваліфікуючими обставинами умисного вбивства. У ст. 120.2 КК АР передбачено 12 обтяжуючих обставин, але в деяких з них названо більше однієї ознаки, або перераховуються конкретні різновиди цієї ознаки. У судовій практиці вбивство двох або більше осіб часто змішується з повторним убивством, передбачених у ст. 120.2.10 КК АР. У питаннях про повторність злочину ст. 16.3 КК АР теж створює плутанину. Згідно з цією статтею, злочин не визнається вчиненим повторно, якщо за раніше скоєний злочин особою було у встановленому законом порядку звільнено від кримінальної відповідальності або судимість за раніше вчинене особою злочин була погашена або знята [9]. Е.М. Ефендієв вважає, що згідно з положенням ст. 8.2 КК АР, «ніхто не може нести кримінальну відповідальність двічі за одне і те ж злочинне діяння», навіть у випадках, коли судимість не погашена і не знята і коли особа продовжує відбувати покарання, оцінка його дій в якості повторних суперечить принципу справедливості.

Таким чином, в ККТ є такі статті як добровільне мужолозтво, заняття проституцією, звідництво, сутенерство, багатоженство, і вони ефективно використовуються в Туркменістані охороняючи певну групу прав людини і громадянина, а в КК України вони відсутні, тому вважаємо за необхідним доповнити закон про кримінальну відповідальність України зазначеними нормами. Кожна людина має невід'ємне право на життя, недоторканість особи. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений цього права. Порівняльно-правовий аналіз дозволяє глибше зрозуміти зміст чинного кримінального права своєї держави, спрогнозувати можливі шляхи його подальшого розвитку та вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Никифоров Б.С., Решетников Ф.М. Современное американское уголовное право. – М.: Наука, 1990. – С. 18-56.
2. Примерный уголовный кодекс (США). – М.: Прогресс, 1969. – С. 303.
3. Николайчик В.М. США: наркотики и преступность. (Правовой аспект проблемы). – М.: Институт США и Канады, 2000. – С. 35.
4. Уголовное право Соединенных Штатов Америки. – М.: Изд-во Университета Дружбы народов, 1986. – С. 159.
5. Общественно-политическая терминология в исторических описаниях Средневекового Туркменистана (на русском языке) // Проблемы предпринимательства, истории и языкознания. – Ашгабат, «Більм», 1994. – С. 68-76.
6. Этническая и общественно-политическая лексика (по материалам средневековых источников) // Изв. Академии Наук Туркменистана, 1996. – № 3. – С. 53-60.
7. Конституция Азербайджанской Республики. Принята 12 ноября 1995 года. Опубликовано в «Сборнике законодательства Азербайджанской Республики» (31 июля

1997 года, № 1), с изменениями принятые на всенародном голосовании (референдуме) 24 августа 2002 года (вступившие в силу 19.09.02).

8. Иманов Ш.А. Уголовное преследование и его проблемы по уголовно-процессуальному законодательству Азербайджанской Республики. – Баку: Элм, 2007. – С. 16.

9. Искендеров М.Р. Возбуждение уголовного дела по УПК Азербайджанской Республики: Анализ законодательства и практики его применения // Вестник ТГПУ. – 2007. – Выпуск 11 (62). – С. 87-89.

УДК 343.241

ПРИЗНАЧЕННЯ УЗГОДЖЕНОГО ПОКАРАННЯ У ВИПАДКУ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ

Яценко А. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: На підставі аналізу приписів КК та КПК України, роз'яснень вищої судової інстанції України, а також доктринальних положень, що стосуються загальних та спеціальних засад призначення покарання, визначаються правові орієнтири застосування законодавчого положення, передбаченого ч. 5 ст. 65 КК України.

Ключові слова: угода про примирення, призначення покарання, призначення узгодженого покарання.

Аннотация: На основании предписаний УК и УПК Украины, разъяснений высшей судебной инстанции Украины, а также доктринальных положений, касающихся общих и специальных основ назначения наказания, определяются правовые ориентиры применения законодательного положения, предусмотренного ч. 5 ст. 65 УК Украины.

Ключевые слова: сделка о примирении, назначение наказания, назначение согласованного наказания.

Annotation: On the basis of orders of the Criminal code and Criminal judicial code, elucidations of higher judicial instance, and also scientific positions which touch general and special bases of awarding punishment, legal reference-points of application of statutory provision, foreseen part 5 articles 65 the Criminal code of Ukraine is determined.

Key words: transaction about reconciliation, awarding punishment, setting of the concerted punishment.

Кримінальна відповідальність особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаходить своє реальне втілення у тих чи інших примусових заходах, що обираються судом на підставі закону. Ці заходи традиційно прийнято називати формами реалізації кримінальної відповідальності.

У юридичній літературі не існує єдиної думки щодо конкретних форм її реалізації. Невдаючись у дискусію щодо цього питання помітимо, що традиційно найбільш типовою формою реалізації кримінальної відповідальності є покарання [5, с. 713, 718-719, 721].

Як відомо покарання є заходом примусу й застосовується за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому Кримінальним кодексом обмеженні прав і свобод (ч. 1 ст. 50 КК України). Для досягнення зазначених у частині 2 цієї статті цілей воно повинно бути законним, обґрунтованим, справедливим і гуманним. Обрання саме такого покарання досягається за допомогою його індивідуалізації, під якою, на думку Г.І. Чечеля, слід розуміти вибір судом на основі закону такого виду і розміру покарання, що відповідало б характеру і ступеню суспільної небезпеки вчиненого конкретного злочину, відомостям, що характеризують особистість винного з врахуванням пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, передбачених законом [13, с. 13]. Порушення принципу індивідуалізації

покарання в кінцевому підсумку відводить від реалізації цілей кримінального покарання, котре, подібно одним і тим же лікам, може одного лікувати, а іншого калічити в залежності від особливостей організму хворого і стану його здоров'я [1, с. 152].

У КК України принцип індивідуалізації покарання знаходить свій вияв у багатьох нормах. Однією з таких норм є ст. 65 КК України. Із її змісту вбачається, що суд призначає покарання в межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, відповідно до положень Загальної частини КК, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особистість винного й обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. Особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинений злочин призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатнім для виправлення особи та попередження вчинення нею нових злочинів (ч. 1, 2 ст. 65 КК України).

Відзначимо, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4652-VI від 13.04.2012 р., ст. 65 КК України доповнена новим законодавчим приписом. Так, відповідно до ч. 5 цієї статті, у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди» [3]. Цей припис заснований на